

структурній перебудові економіки / С. Аджевітін // Вісник Національного банку України. – 2008. – №8. – С. 3–9. 10. Бондар М. Вибір невеликий / М. Бондар // Контракти. – Київ. – 2010. – №29. – 40 с. 11. Сергун І. Як вплинула криза на українські компанії [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ey.com>. 12. Карпинская Ю. 2009–2010: тренды в маркетинге и рекламе / Ю. Карпинская, С. Кузьменко, И. Любарский // Маркетинг и реклама. – 2009. – №7–8. – С. 46–50. 13. Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конф. молодих вчених. – (Тернопіль, 25–26 лют. 2010 р.) / Терноп. нац. економ. ун-т. – Тернопіль: Терноп. нац. економ. ун-т., 2010. – 409 с.

УДК 658.003.13:338.24

О.М. Мельник

Львівська державна фінансова академія

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ

© Мельник О.М., 2010

Розкрито сучасний зміст сутності і значення фінансової стійкості підприємства. Проаналізовано засадні принципи методів аналізу й оцінювання фінансової стійкості підприємств та їх адекватність сучасним економічним умовам.

Ключові слова: фінансова стійкість, фінансова рівновага, платоспроможність, ліквідність, абсолютні і відносні коефіцієнти.

FINANCIAL FIRMNESS OF ENTERPRISE IS IN MODERN ECONOMY

Modern maintenance of essence is exposed value of financial firmness of enterprise. Ambush principles of methods of analysis and estimation of financial firmness of enterprises and their adequacy modern economic terms are analysed.

Keywords: financial firmness, financial equilibrium, solvency, liquidity, absolute and relative coefficients.

Постановка проблеми. У сучасних ринкових умовах об'єктивна поточна оцінка та прогнозування досяжного рівня економічної стійкості будь-якої економічної системи (суб'єкта ринкової економіки) є однією із найважливіших характеристик, яка базисно формує передумови її функціонування й розвитку. Кризові та посткризові умови діяльності сучасних підприємств, стагнаційні процеси глобального економічного середовища, банкрутство відомих компаній, які нещодавно оцінювалися фінансово стійкими, викликають потребу розроблення адекватних методик оцінювання фінансової стійкості сучасних суб'єктів господарювання.

Дослідниками цієї проблематики переважно робиться висновок, що така методика повинна не лише забезпечувати об'єктивніші результати аналізу поточного стану, але й встановлювати передумови майбутнього (прогнозного) стану економічної системи. Оскільки сучасне уявлення про ефективність функціонування економічних одиниць, і, відповідно, їх фінансову стійкість істотно

змінилися, то “ефективні у минулому інструменти управління стали у переважній більшості недейовими ” [1, с. 81].

Аналіз останніх досліджень і публікацій дає змогу зробити висновок, що, як справедливо відзначає О.М. Гончаренко, “ різні автори пропонують альтернативні способи визначення рівня стійкості економічних систем, які не тільки відрізняються один від одного економічним змістом, але часто цілком спотворюють первинний зміст поняття “ стійкість ” [2, с. 39]. Враховуючи надмірну розбалансованість методичних засад, В.О. Подольська та О.О. Оржинська дотримуються позиції про потребу розроблення “...принципово нових підходів до аналізу фінансової стійкості, включаючи дослідження ефективності діяльності та загрози його банкрутства” [3, с.136].

О.Є. Журавльова, досліджуючи проблемні аспекти об’єктивного встановлення фінансової стійкості сучасних суб’єктів економіки, відзначає, що “однією з найважливіших економічних проблем є визначення меж фінансової стійкості” [4, с. 524]. Враховуючи низку проблемних питань у цій предметній сфері економіки, О.І. Пацула справедливо зазначає, що загалом “...актуальними залишаються питання операційного аналізу та основних показників діяльності господарюючих суб’єктів ” [5, с. 257].

Невирішена частина загальної проблеми стосується недостатньої конкретизації сутності фінансової стійкості у сучасних умовах, відсутності науково обґрунтованої методики комплексного оцінювання цієї категорії на основі формалізованої системи показників та їх об’єктивованого параметра для проведення аналізу.

Метою статті є розкриття змістових параметрів фінансової стійкості сучасного підприємства, узагальнення методичних підходів до встановлення фінансової стійкості сучасних підприємств, аналіз якісної характеристики показників для оцінювання цієї категорії.

Виклад основного матеріалу. Фінансова стійкість підприємства визнається найголовнішою характеристикою фінансового стану і фінансової рівноваги будь-якої економічної системи. Вважається, що такий показник віддзеркалює результати функціонування економічного суб’єкта й є базовим орієнтиром у формуванні фінансової стратегії. Проте, “ визначення ефективності прийняття управлінських рішень пов’язане з певними труднощами, серед яких й відсутність чітких критеріїв та методів для визначення кількісних показників ” [6, с. 126].

Сьогодні багато моделей і систем оцінювання ринкової позиції підприємства ґрунтуються на показниках чистого (позитивного, вільного) грошового потоку. Дотримуючись позиції про характеристику фінансової стійкості показником позитивного чистого грошового потоку, ставить концептуальні засади такого оцінювання у порівняння доходів над витратами і раціональне та ефективне маневрування грошовими коштами. Такі засади встановлення фінансової стійкості недостатньо враховують рівновагу активів і капіталів підприємства для забезпечення умов свого функціонування у майбутньому. Тобто, багатофакторність інтегрального показника фінансової стійкості спирається на “...результативність, яка визнається інформаційним полем поєднання даних фінансових, облікових, маркетингових та інших підсистем; результатом розвитку такого підходу є формування потужного ринку інформаційно-програмних рішень з управління результативністю бізнесу (Business Performance Management) ” [7, с. 120].

Відповідно до вироблених засад оцінювання фінансової стійкості підприємства, аналітичні процедури здійснюють на основі системи коефіцієнтів, які різнобічно характеризують структуру капіталу та його розміщення. Серед численних факторів, які формують характеристику фінансово – майнової позиції підприємства на ринках капіталів, інвестицій і товарів, провідними є показники його платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості загалом. Методичними рекоменда-

ціями для оцінювання ліквідності передбачено використовувати 11 відносних показників. Переважна більшість показників є коефіцієнтами співвідношення, що характеризують маневреність оборотних засобів, поточну, швидку і абсолютну ліквідність, покриття запасів, фінансову автономію, а також процентні відношення оборотних коштів в активах, питому вагу запасів в оборотних активах, власні оборотні кошти у загальній величині оборотного капіталу, власні оборотні кошти у покритті запасів. З наведеної узагальненої і концентрованої характеристики показників ліквідності видно, що вони по суті різнобічно вимірюють рівень платоспроможності. А тому “ виняткового значення набуває визначення кількісних і якісних величин, які б характеризували стабільність, надійність підприємства як партнера в ринкових відносинах, обґрунтування методики визначення його фінансової стійкості, основних критеріїв та показників й встановлення місця цієї оцінки в системі фінансового менеджменту ” [8, с. 211].

У сучасній фінансово-економічній архітектурі фінансову стійкість необхідно розглядати на засадах багатofакторності, що поєднує сталість і стабільність функціонування сучасного суб'єкта економіки. З одного боку, фінансова стійкість підприємства – це надійно гарантована платоспроможність, незалежність від випадковостей ринкової кон'юнктури. З іншого боку, досягнення фінансової стійкості підприємства забезпечується досягненням раціональних параметрів діяльності й ефективним розміщенням економічних ресурсів як потенціалу забезпечення майбутнього функціонування. При цьому очевидним є те, що фінансову стійкість сучасного підприємства розглядати лише з позиції аналізу його ліквідності та фінансової незалежності недостатньо: “ Дотепер оцінка розвитку підприємства здійснювалась за системами показників, що характеризували окремо або економічну, або фінансову його сторону, при цьому ці показники не поєднувались в єдину систему оцінки ” [10, с. 177].

Статичні методи оцінювання й аналізу фінансової стійкості підприємства безперечно є більш об'єктивними, проте поняття статичної стійкості виражається у відтворенні обсягів виробництва і, відповідно, загального економічного потенціалу у попередніх масштабах. Сформульована в тому чи іншому форматі модель такого роду фінансової стійкості передбачає визначення кількісної оцінки фінансової ситуації, що склалася на певний момент часу на підприємстві.

За засадами сучасного оцінювання ефективності системи корпоративного управління в контексті стратегічного розвитку підприємства у світовій практиці розроблені моделі, що ґрунтуються на кількісній оцінці потенціалу фінансово-економічної стійкості підприємства у вигляді загальних інтегральних показників. Незважаючи на їхнє прикладне застосування, потрібно зазначити: модель кількісної оцінки потенціалу фінансово-економічної стійкості суб'єктивна, оскільки значна кількість базових індикаторів встановлюється експертним шляхом; використання неформалізованої аналітики спричиняє факт можливої наявності значної кількості моделей, які відрізняються кінцевими результатами.

Інформаційне забезпечення інтегрального оцінювання потенціалу фінансово-економічної стійкості підприємства передбачає формування вхідних даних, які містять фактичну, ретроспективну і перспективну інформацію про фінансові показники і результати фінансово-економічної діяльності підприємства. Це обумовлено тим, що інтегральні показники фінансово-економічної стійкості ґрунтуються на одиничних, які, своєю чергою, залежать від конкретних умов і факторів внутрішнього і зовнішнього середовища. Процедура перетворення та інтерпретації у формуванні інтегрального показника фінансово-економічної стійкості підприємства підпорядкована виробленим принципам. При цьому дотримуються принципів інтегрованості, альтернативності і динамічності. Правила агрегування показників за принципом інтегрованості передбачають, що елементи потенціалу функціонують одночасно і в сукупності, оскільки закономірності стійкого розвитку підприємства не можуть бути розкриті відокремлено. Це вимагає урахування в оцінно-аналітичній системі окремих та інтегральних показників, згрупованих за блоками: фінансова стійкість, платоспроможність, ефективність фінансово-економічної діяльності та кадровий

потенціал. Ураховуючи в таких моделях принципи альтернативності у заміщенні одного елемента потенціалу іншим та динамізм адаптивності до умов зовнішнього економічного середовища, моделі такого типу розвивають існуючі методи і об'єктивніше розкривають фінансову стійкість сучасного суб'єкта економіки.

Поняття фінансової стійкості сучасних суб'єктів господарювання складне й неоднозначне. Загалом фінансову стійкість можна характеризувати динамічно збалансованою структурою економічних ресурсів, яка забезпечується рентабельністю (ефективністю) їх реалізацій. Своєю чергою, як продуктивне використання наявних економічних ресурсів, так і рівень рентабельності їх спрямування значною мірою залежать від багатьох чинників зовнішнього середовища, на які підприємство прямого впливу не має. Ці чинники передусім впливають на такі вагомні елементи фінансової стійкості, як платоспроможність і кредитоспроможність. Високий рівень ризику зовнішнього економічного середовища, труднощі його встановлення спричиняють те, що окремими економістами пропонується розрізняти внутрішню, загальну і фінансову стійкість. Незаперечним є факт, що в сучасній ринковій економіці фінансову стійкість найбільш об'єктивно слід розглядати як комплексну категорію, яка розкриває поточний фінансовий стан підприємства, його ресурсний потенціал, здатність забезпечувати можливості його функціонування і розвитку при збереженні платоспроможності.

Показники й індикатори фінансової стійкості, характеризуючи результат поточного, інвестиційного та фінансового розвитку підприємства, є важливим інформаційним полем для інвесторів та кредиторів щодо здатності виконувати свої зобов'язання. Формування фінансової рівноваги і підтримання належної платоспроможності у сучасних ринкових умовах демонструє спроможність підприємства адаптуватися до змін зовнішнього середовища і передумови нарощувати свій економічний потенціал. Багатогранність категорії “ фінансова стійкість ” підприємства зумовлює й використання різних методик її встановлення: “ Для оцінки діяльності підприємства та прогнозування його розвитку використані методи трендового та кореляційно-регресійного аналізу, які виявляють загальну тенденцію змін, вплив незалежних змінних величин на залежну та ступінь впливу факторних чинників на результатну змінну ” [9, с. 239, 240, 241].

В узагальненому вигляді поняття фінансової стійкості розглядається у паритеті з платоспроможністю підприємства і дотриманням умов фінансової рівноваги між власними і залученими джерелами фінансування діяльності. Безперечно, що фінансовий і економічний стан, за якого підприємство підтримує свою платоспроможність, можна вважати фінансово рівноважним і стійким. Попри те, слід зазначити, що, розраховуючи у такий спосіб фінансову стійкість, до уваги беруть арифметичне перевищення ліквідних активів над короткостроковими зобов'язаннями, оскільки у розрахунок зазвичай включають заздалегідь визначену групу активів. Сьогодні в умовах динамічних змін ринкової економіки фінансово стійкою можна вважати таку економічну одиницю, яка не просто підтримує мінімальний рівень платоспроможності, а й формує потенціал майбутнього розвитку, тобто набуває інвестиційної привабливості.

Висновки і пропозиції подальших досліджень. Чинниками і факторами забезпечення фінансової стійкості сучасного підприємства як відкритої соціально-економічної системи є не тільки його внутрішній потенціал, спрямований на досягнення цілей економічного розвитку, а й зовнішні економічні умови, які значно впливають на продуктивну силу (ефективність) фінансово-економічного потенціалу будь-якого суб'єкта економіки. З погляду динамічності фінансово-економічної стійкості сучасного суб'єкта господарювання, її оцінювання на основі лише кількісних ретроспективних і поточних показників не є адекватним умовам реальної економіки і, відповідно, недостатньо об'єктивним. Перспективи подальших наукових досліджень за цією тематикою спрямовуються на розроблення оцінно-аналітичної системи та механізмів управління фінансово-економічною стійкістю, які одночасно ураховуватимуть аспекти внутрішнього потенціалу підпри-

ємства та даватимуть можливість прогнозувати реакцію підприємства на зовнішні дестабілізуючі фактори.

1. Сланов В.П. К вопросу об эффективности управления развитием предпринимательской структуры / В.П. Сланов, Д.В. Селиверстов // Экономика и управление. Российский научный журнал. – 2006. – №3. – С. 81–86. 2. Гончаренко О.М. Методичні аспекти оптимального управління стійкістю підприємства / О. М. Гончаренко // Вісник соціально-економічних досліджень: Збірник наукових праць Одеського державного економічного університету. – 2010. – Вип. 39. – С. 39–43. 3. Подольська В.О. Комплексна оцінка фінансової стійкості підприємства / В.О. Подольська, О.О. Оржинська // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. – 2009. – № 4 (35). – С. 136–142. 4. Журавльова О.Є. Фінансова стійкість підприємства: теорія і практика / О.Є Журавльова // Формування ринкової економіки. Збірник наукових праць. – 2009. – Вип. 22. – С. 523–536. 5. Пацула О.І. Цільові орієнтири економічного аналізу в умовах інтеграційних та глобалізаційних процесів / О.І. Пацула // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія “Економіка”. – 2010. – Спец. вип. 29 (ч.1). – С. 254–257. 6. Рожок О.А. Аналітичні методи обґрунтування ефективності функціональних управлінських рішень / О.Аю Рожок // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – №4 (46). – С. 126–134. 7. Олексюк О.І. Досвід використання системи показників в оцінці результативності діяльності підприємств / О.І. Олексюк // Вчені записки. Збірник наукових праць Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана. – 2009. – №11. – С. 119–132. 8. Шмигель О.Є. Напрямки забезпечення фінансової стійкості підприємств / О.Є. Шмигель // Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2009. – № 2. – С. 211–219. 9. Гострик О.М. Прогнозування фінансової стійкості підприємства з використанням трендового та кореляційно-регресійного аналізу / О.М. Гострик, Л.О. Бойко, Ю.О. Борох, В.О. Владиченко // Вісник соціально-економічних досліджень. Збірник наукових праць Одеського державного економічного університету. – 2010. – №38. – С. 238–242. 10. Турило А.М. Теоретико-методичні засади узагальненої оцінки підприємства з позиції його фінансово-економічного розвитку / А.М. Турило, О.А. Зінченко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – №8 (110). – С. 177–182.